

(4)

İBRAHİM EL-YAZICI VE “EN-NAHDATÜ-L EDEBİ-L ARABÎ”

Yrd. Doç. Dr. İbrahim USTA²⁷

ÖZET

İçerisinde farklı etnik yapıları barındıran Osmanlı İmparatorluğu, 1789 Fransız İhtilali sonrasında, gerek Balkanlarda ve gerekse Ortadoğu’da baş gösteren milliyetçilik akımıyla büyük zarara uğramıştır. Arap halkı milliyetçilik fikri ile ilk olarak Lübnan’da, bir takım Hıristiyan Arap edip ve düşünürler vasıtasıyla tanışmıştır. “Arap Edebî Rönesansı” şeklinde isimlendirilen bu hareketin fikir babalarından birisi olan İbrahim el-Yazıcı ve arkadaşları, fikirlerini çıkarmış oldukları muhtelif dergilerde, makale ve şiir şeklinde yaymaya çalışmışlardır. Bu çalışmada, şair İbrahim el-Yazıcı’nın kısa biyografisiyle birlikte, muhtelif şiirlerinden Arap milliyetçiliği ile alakalı örnekler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Arap edebi uyanışı, İbrahim el-Yazıcı, Milliyetçilik.

ABSTRACT

Ottoman Empire that was containing different ethnic structures suffered major damages to due the nationalism movement that began both in the Balkans and in the Middle East in the aftermath of the French Revolution of 1789. The Arabian met with the idea of nationalism firstly in Lebanon via a number of Arab Christian authors and philosophers. Ibrahim el-Yazıcı and his colleagues who are known as one of the pioneers of the idea of this movement called as "The Arab Literary Renaissance" tried to spread their ideas with essays and poetry in various journals they issued. In this study, with the aforementioned poet’s brief biography, some examples associated with Arab nationalism in his various poems will be given.

Keywords: The Arab Literary Renaissance, Ibrahim al-Yaziji, Nationalism.

Osmanlı imparatorluğu 1517’den 1917 senesine kadar tüm Ortadoğu’da hükümlerini sürmüştür, böylece çok farklı halk, din ve mezhep sahiplerinin hamiliğini yapmıştır. Bahsedilen halkların başında hiç şüphesiz ki Araplar gelmektedir. Farklı din, ırk ve mezhep sahiplerini bir arada tutmak, tek bir bayrak altında yaşamalarını sağlamak elbette ki çok zordur. 1789 Fransız İhtilali’ne kadar Osmanlı ile tebaası arasında milliyetçilik temelli önemli bir karışıklık veya isyan anlamında gözle görülür bir olay olmamıştır. Mezkûr ihtilal ile hem Osmanlı imparatorluğu, hem de diğer hükümler devletlerle tebaaları arasında ciddi ayrılıklar baş göstermiş, hatta bağımsızlıklar ilan edilmeye başlanmıştır. 1797’de Avusturya ile imzalanan anlaşma gereği, tarihte ilk kez Osmanlı Devleti ile Fransızlar ortak sınıra sahip olmuşlardır. Dalmaçya kıyılarına yerleşen Fransızlar; Sırp, Hırvatlar ve Rumlar arasında ihtilal fikirlerini yayılmasına katkıda bulunuyor, diğer gayri Müslim halkları Osmanlı Devleti aleyhine kışkırtıyordu. Bu olaydan bir yıl sonra Napolyon Mısır’ı işgal etmiş ve Osmanlı için zor yıllar bu şekilde başlamış bulunuyordu. Napolyon’un bu seferine baktığımızda, aslında bu seferden umduğunu elde edemediğini görmekteyiz. Temel Hedef olan Akdeniz’i bir Fransız gölüne çevirmek, Hindistan yolunu kontrol etmek gibi emellere ulaşamamış olan Fransızlar, yaklaşık olarak üç yıl kaldıkları bu bölgede, Arap

²⁷ - Yrd. Doç. Dr. Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat fakültesi, Arap dili ve Edebiyatı bölümü.

halkının “özgürlük, eşitlik, millet ve milliyet” gibi kavramlarla tanışıp, ileriki dönem Arap Milliyetçiliğinin gelişmesine sebebiyet vermiştir.²⁸

Arap edebî uyanışı veya Arap milliyetçiliği

Arap milliyetçiliği ilk olarak Lübnan’da bir takım Hıristiyan-Arap edip ve entellektüelleri arasından çıkmıştır. Dikkatimizi çeken başka bir önemli nokta ise, 1755’ten itibaren Suriye’de kurulmaya başlamış olan yabancı misyoner okullarında eğitim almış olmalarıdır. Arap Milliyetçiliği kendisini ilk olarak edebiyat alanında göstermiş ve bu süreç “en-Nahdatü-l edebi-l Arabî”- “Arap edebî uyanışı” şeklinde isimlendirilmiştir. Bu hareketin bağlıları, savundukları fikirleri çıkardıkları dergi ve gazetelerde dile getirmişler ve özellikle 1878–1881 yılları arasında Beyrut sokaklarına astıkları yönetim karşıtı afişlerde; din farkı gözetmeksizin herkesin vatandaş sayılacağı bir Arap devleti kurmaktan söz etmişlerdir. Bu ise hareketin sadece kültürel olmaktan ziyade, siyasi bir oluşum olduğunun en büyük kanıtıdır.²⁹

Arap edebî uyanışı kendisini üç farklı şekilde hissettirmiştir. İlk olarak; Edebiyatta asıl olan fasih-klasik Arapçaya dönmek ve özlenen maziyi yeniden canlandırmak. İkinci olarak ise; mevcut Arap edebiyatını, batıda gelişmiş olan batı edebiyatı verilerine göre geliştirip yeniden tasarlamak. Üçüncü ve sonuncusu ise; Arap edebiyatının aslını korumakla beraber, içerisini batı edebiyatı ile süslemek ve zenginleştirerek, klasik edebiyattan modern edebiyata geçişini sağlamak şeklinde zikredebiliriz.

Bu çalışmanın başında Arap milliyetçiliğini tetikleyen en önemli unsurun Fransız İhtilali olduğunu söylemekle birlikte, Osmanlı İmparatorluğunda II. Meşrutiyetin ilanı sürecinde yaygınlaşan Türkçülük, ittihat ve terakki gibi ulusçu yaklaşımlar, Araplarda baş gösteren milliyetçilik hareketine ivme kazandırmıştır demek çokta yanlış olmasa gerekir. Şöyle ki; Osmanlı İmparatorluğu ile kendisine tabi Müslüman ulusları birlikte tutan en önemli bağ İslamiyet’tir. Genelde Osmanlı yönetiminin, son dönemde ise özellikle Sultan Abdülhamit’in savunmuş olduğu İslam Birliği siyaseti sayesinde, Müslüman Araplar, hem Hilafetin hem de İslam’ın sembolü olarak gördükleri Osmanlı Devleti’ne bağlılıklarını bu şekilde devam ettirmişlerdir. Fakat Hıristiyan Arapların Osmanlı devletiyle aralarında böyle bir bağ söz konusu olmadığı için, bu milliyetçi akımdan kısa sürede etkilenmişken, aynı durum Müslüman Araplar için geçerli değildir. Çünkü bu dönemde Müslüman Arap bir kişi, kendisini kimlik olarak Araplıktan önce, Müslümanlıkla tanımlamaktaydı. Osmanlıda II. Meşrutiyet sürecinde yaygınlaşan Türkçülük akımı sebebiyle, Müslüman Araplarla Türklerin ilişkileri gerilmiş, bu sayede Hıristiyan Araplar uzun süredir bekledikleri halde alamadıkları desteği, 19. yüzyıl başlarından itibaren, Müslüman Araplardan bu şekilde almışlardır.

Arap milliyetçiliğinin Lübnan’da başlaması, Lübnan’ın hem konum, hem de bünyesinde bulundurduğu farklı etnik yapılar sebebinden kaynaklanmaktadır. Lübnan’da mevcut bulunan etnik farklılıklar sebebi ile Osmanlı hükümetleri tarafından bir bakıma yarı-özerk bir şekilde yönetilmekteydi. Başka bir ifadeyle Lübnan, Lübnanlılara bırakılmış olup, içişlerine müdahale edilmeyen bir sistem hâkimdi. Bu durum doğal olarak, Lübnanlı fikir ve hareket önderleri için, daha geniş bir alan, daha rahat bir ortam demektir. 1864 yılı itibariyle Lübnan Meclisi dört Marunî, üç Dürzî, iki Rum Ortodoks ve bir Rum Katolik ile bir Sünni

²⁸ - bkz; Kamil Çolak, Mısır’ın Fransızlar tarafından işgali ve tahliyesi, SAÜ Fen Edebiyat Dergisi, 2008 c.10, Sayı 2 s. 145-152.

²⁹ - Ali Bilgenoğlu, Osmanlı devletinde Arap Milliyetçi Cemiyetleri, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Yayınları, İstanbul 2007, s.44.

ve bir Şii'den oluşmaktaydı.³⁰ Farklı din mensupları arasındaki birliktelik, elbette ortak bir hedef doğrultusunda elde edilebilirdi. Bu yüzden Arap milliyetçiliğinin başlangıç noktası, öze dönmek olarak tabir edilen “Arap edebi uyanışı” isimli harekettir. Aksi halde ne Hristiyan Araplar kendi aralarında, ne de Müslümanlarla ortak hedefler doğrultusunda yürüyebilirlerdi.

Konuyu özetlemek gerekirse Arap edebî uyanışı hareketini üç sebep dâhilinde sıralayabiliriz:

a- Siyasi sebepler: Mısırın Fransa tarafından işgaline karşın, Osmanlı devletinin bölgedeki güçsüzlüğü, bunun yanında son dönemlerde ortaya çıkan Türk milliyetçiliğinin etkisiyle Araplara karşı mesafeli durulması.

b- Kültürel sebepler: Suriye ve Lübnan'da Misyonerler tarafından açılan okullar ve buna bağlı olarak resmi ya da gayri resmi Kültür cemiyetlerinin ortaya çıkıp, Arap milliyetçiliğini teşvik etmesi. Ayrıca Matbaanın Osmanlı'da, dolayısı ile Lübnan'da yaygınlaşmasıyla birlikte gazete ve dergi gibi yayınların Arap milliyetçileri tarafından silah olarak kullanılması.

c- Sosyal sebepler: Suriye, Lübnan ve Mısır'da kültürlü denilen bir tabakanın çıkararak, bağımsızlık ve eşitlik söylemleriyle, diğer Arapları etki altına alması. Bunların dışında Amerika ve İngiltere misyoner teşkilatlarının destek ve çalışmalarını da unutmamak gerekir.

İbrahim el-Yazıcı; hayatı ve Arap diline katkıları

İbrahim bin Nâsîf bin Abdullah bin İbrahim Canbolat (1847 - 1906): Arap milliyetçiliği ve klasik Arap edebi uyanışının önde gelen isimlerinden birisi olan İbrahim el-Yazıcı, Katolik Hristiyan bir ailenin çocuğu olarak, 1847 yılında Lübnan'da doğmuştur. Kendisi gibi edip ve şair olan babası olan Nâsîf el-Yazıcı aslen Suriye'nin Humus kentinden olmakla birlikte, 1840 yılında Beyrut'a taşınmıştır. Asıl soy isimleri Canbolat olup, Beyrut vali/emirlerine kâtiplik yapmaları sebebiyle “el-Yazıcı” şeklinde tanınmışlardır.³¹ Gerek İbrahim el-Yazıcı, gerekse babası Nâsîf ve dedesi Abdullah şiir ve edebiyata olan düşkünlükleri ile tanınırlardı. Küçük yaşlardan itibaren Kur'an-ı Kerim'i ezber ile başlayan ilim yolculuğu, babasından nahiv, belagat, şiir dersleri, Muhyiddin el-Yafîi'den Hanefî fikhî dersleri ile devam etmiş ayrıca kimya, tabiat, tıp ve astroloji ilimleri ile de uğraşmıştır.³²

Yirmi dört yaşında bir genç olmasına rağmen babasının te'lif etmiş olduğu Divan'a yapılan eleştiriler sebebiyle, Ahmet eş-Şıdyak ile girdiği edebi tartışmalar uzun süre hafızalardan silinmemiş, bu tartışma sebebiyle kendisi, klasik Arap edebiyatına yönelme kararı vermiştir. 1872 yılında “en-Necâh” (başarı) isimli gazeteyi kurarak yayın ve gazetecilik hayatına başlayan el-Yazıcı, Cizvitlerin 1856 yılında babası Nâsîf el-Yazıcı ile başlayıp yarım kalan, Kitâb-ı Mukaddes'i Arapçaya tercüme teklifi üzerine, Süryanice ve İbranice öğrenmiş, yaklaşık dokuz senelik bir süre içerisinde tercümeyi bitirmiştir. Yapmış olduğu bu çalışma ona 1878 Paris fuarından altın madalya getirmiştir. Osmanlı hükümetinin baskısıyla Mısır'a kaçan el-Yazıcı, 1906 yılında orada vefat etmiş olup, cenazesi Beyrut'ta Zeytuniye mahallesindeki Katolik Mezarlığına defnedilmiştir.³³

³⁰ - Nesrin Taşkesenlioğlu, Arap Milliyetçilik Hareketleri ve Lübnan Örneği, basılmamış Yüksek Lisans tezi, İstanbul 2006 s.11.

³¹ - Ömer Rıza Kehhâle, Mu'cemul-Müellifin Terâcimu Musannifil-Kütübil-Arabiyye, Müessesetü-r-Risale Beyrut 1993, c.1 s.78.

³² - Hanna Fahuri, el-Câmi fi Târîhi'l-Edebi'l-Arabî, Darü'l-Cil, Beyrut, t.y. c.1 s.153.

³³ - Hayreddin ez-Ziriklî, el-'Alâm, Beyrut 1984,c.1 s.76-77.

Arap dili ve edebiyatına zengin sayılabilecek bir miras bırakan İbrahim el-Yazıcı, kendi te'lifleri dışında, babasının yarım kalan eserlerini de tamamlamıştır. Eserlerini üç ayrı kategoride değerlendirmek mümkündür.³⁴

i. Telif eserler: El-Urfu-t-Tayyib fi şerh-i Divan ebî-t-Tayyib (el-Mütenebbî), Şerh Makamat el-Bedeviyye, Tenbihat el-Yazıcı 'alâ Muhit el-Büstani, Tenbihat 'alâ Lugati-l-Cerâid, el-'İkad isimli divan, el-Feraidi-l-Hisân min qalâidi-l-Lisân, Na'cetü-r-Râid ve Şer'ati-l -Vârid fi-l-Müteradifi ve-l-Mütevârid, muhtelif dergi ve gazetelerde sayısız makale.

ii. Özet(ihtisâr)kitaplar: Naru-l-Qurâ fi şerh-i- cevfi-l-Ferâ, el-Cimâne fi şerhi-l-Hizâne, el-Cevheru-l-Ferd.

iii. Düzeltmeler(Tenkîh): Kitab-ı Mukaddes, Tarih-u Bâbil ve Aşûr, 'Uqûd ed-Dürer fi şerhi Şevâhidi-l Muhtasar, Delilü-l-Hâim fi Sın'ati-n-Nâsir ve ven-Nâzım, Nefhu-l-Ezhâr fi Mutahabati-l-Eş'âr.³⁵

Arapçaya olan ilgi ve düşkünlüğü sebebiyle, modern dönem(19.yy.) edebi eleştirinin babası sayılan İbrahim el-Yazıcı, Patrikhaneye bağlı bir okulda öğretmenlik yaparken, kalan zamanını yanlış ve hatalı baskı kurbanı olan eserleri düzeltmekle geçirmiştir. Buna bir örnek verecek olursak; "Lisan el-Arab" isimli muhteşem sözlükte iki yüz farklı maddede baskı ve imladan kaynaklanan hatalar olduğunu belirterek, sorumluların bunları acilen düzeltmesi gerektiğini belirtmiştir. Çıkarılmış olduğu dergi ve gazetelerde, Arapça yayın yapan dergi ve gazetelerde kullanılan, yanlış Arapça ifadelerle dikkat çekmiş ve bunları düzeltme amacıyla muhtelif makaleler yazmıştır.³⁶

1868 yılında kurulmuş olan Suriye ilim cemiyetine katılan el-Yazıcı, burada "Arap edebi Uyanışı" şeklinde isimlendirilen, özünde ise Arap milliyetçiliği ve bağımsızlığı için çalışan ve Amerikan ve İngiliz misyoner teşkilatlarının kurup, maddi olarak destekledikleri, çoğunluğu Suriye'deki Protestan Koleji mezunlarından oluşan siyasi bir teşkilata katılmıştır. Cemiyeti oluşturanların büyük bir kısmı Hıristiyan-Arap edip, aydın ve subaylardan müteşekkil olup, temel hedefi Arap topraklarını Osmanlı hâkimiyetinden kurtararak, bağımsız ve seküler bir Arap devleti kurmaktır.³⁷

İbrahim El-Yazıcı'ya göre Arapları eski ihtişamına döndürecek olan tek yol Arap milliyetçiliğinden geçmekteydi. Batı medeniyetinin ileride, Arapların ise geride olmalarının tek sebebi, Arapların Osmanlı gibi yabancı bir millet tarafından yönetilmesi idi. O'na göre Hâkim milletlere esir olmaktan kurtulan bir Arap toplumu eskiden olduğu gibi uygarlık ve medeniyet yolunda en önde gidebilirdi.³⁸ 1884 yılında arkadaşları Doktor Beşare Zelzel ve Halil Saade ile birlikte "et-Tabib" isimli dergiyi çıkaran el-Yazıcı, sürgün sonrası Mısır'da 1898 yılında Doktor Beşare Zelzel ile birlikte "el-Beyan" ve son olarak tek başına "ed-Dıya" isimli dergisini çıkarmıştır.

Şiirin gerek cahiliye devrinde, gerekse yakın dönemde; genelde tüm milletler, özelde ise Arap toplumunda büyük önem ve tesiri vardır. Mahmut Akkad'ın tabiri ile "Şiir, içten bir sezginin estetik anlatımıdır". İnsanların, duygu, düşünce ve hayallerini dile getirmede kullanılan en önemli vasıta olan şiir, İbrahim el-Yazıcı'da vücut bulmuş, şiirleri ile binlerce kişiyi tesiri altına almış, özgürlük fikrini, katıldığı toplantılarda okuduğu şiirlere dökmüş ve bu şiirleri binlerce kişi tarafından ezberlenmiştir. İbrahim el-Yazıcı'nın, içerisinde milliyetçilik temalarının işlendiği şiirlerinden bazı seçkiler sunarak, konuyu bitiriyoruz.

³⁴ - Luis Şeyho, Târih el-Âdâbi-l-Arabiyye, Darü-l- Meşrik, Lübnan 1991, s. 165.

³⁵ - Muhammed Hayr Ramazan Yusuf, Mucemül-Müellifin el-Muasırın, Riyad 2004, c.1 s.43.

³⁶ - Hanna Fahuri, age. s.158-159.

³⁷ - Mişel Cuhâ, Silsiletü 'Amali-l- Mechule, İbrahim el-Yazıcı, Mektebetü Riyad er-Reyyis, Londra/Kıbrıs 1992, s. 14-15.

³⁸ - Hanna Fahuri, age. s.154-158.

Şiirlerdeki tercüme denemesi, bire bir tercüme olmayıp, bir Arap tarafından anlaşıldığı şekliyle ifade edilmiştir.³⁹

وَجَادَ رِبُوعَ قَطْرِكُمْ الْغَمَامُ   سَلَامٌ أَيُّهَا الْعَرَبُ الْكِرَامُ
مَضَتْ قَدَمًا فَلَمْ يَضِعِ الْغَمَامُ   لَقَدْ ذَكَرَ الزَّمَانُ لَكُمْ عَهودًا
Selam size ey şerefli Araplar, Bulutlar (rahmetle)vatanınızı ıslatsın.
Zaman, şeref ve tarihinizi bildirdi, tarih hiçbir zaman değişmez.

وما الْعَرَبُ الْكِرَامِ سِوَى نَصَالٍ   لَهَا فِي أَجْفُنِ الْعُلْيَا مَقَامٌ
لَعَمْرِكَ نَحْنُ مَصْدَرُ كُلِّ فَضْلٍ   وَعَنْ آثَارِنَا أُخِذَ الْأَنَامُ
وَنَحْنُ أَوْلُو الْمَآثِرِ مِنْ قَدِيمٍ   وَأَنْ جَدَّدْتَ مَآثِرَنَا اللَّثَامُ
Arap, düşmana karşı kılıcın keskin kenarıdır, Arapların makamı çok yüksektir.
Yemin olsun ki, tüm faziletler bize ait, tüm insanlar bizden faydalanır.
Her ne kadar gizli kalmışsa da, biz eskiden beridir, fazilet ve ahlak sahibiyiz.

وَسَلِّ فِي الْغَرْبِ عَنْ آثَارِ فَخْرِ   لَهَا فِي جِبْهَةِ الزَّمَنِ إِرْتِسَامُ
وَلِسْنَا الْقَانِعِينَ بِذِكْرِ هَذَا   وَلَيْسَ لَنَا بَعْرُوتِهِ اعْتِصَامُ
وَلَكِنَّا سَنَجْهَدُ فِي الْمَعَالِي   إِلَى أَنْ يَسْتَقِيمَ لَهَا قِوَامُ
Batı'ya bizim tarih kitaplarında bulunan fazilet ve eserlerimizi sor.
Bize yetmez bu fazilet,(çünkü) artık birbirimize bağlı değiliz.
Fakat izzet ve şerefe tekrar erişip, bu defa onu bırakmayacağız.⁴⁰

تَنَبَّهُوا وَاسْتَفِيقُوا أَيُّهَا الْعَرَبُ   فَقَدْ طَمَى الْخَطْبُ حَتَّى غَاصَتْ الرُّكْبُ
فِيمَ التَّلَعُّلِ بِالْأَمَالِ تَحْدَعُكُمْ   وَأَنْتُمْ بَيْنَ رَاحَاتِ الْفَنَاءِ سُلْبُ
اللَّهُ أَكْبَرُ مَا هَذَا الْمَنَامُ فَقَدْ   شَكَكُمُ الْمَهْدُ وَاسْتَأْفَقْتُمْ التُّرْبُ

Dikkat! Uyanın ey Araplar,-çamurun dize ulaşması gibi-musibetler çoğaldı.
Neden emellerle kendinizi kandırıyorsunuz? Savaş sizleri un gibi öğüttü.
Allahü Ekber! Bu uyku nedir? Yatağınız sizden şikâyet edip, kabriniz sizi çağırıyor.

خَلُّوا النَّعْصَبَ عَنْكُمْ وَاسْتَوُوا عَصَبًا   عَلَى الْوَنَامِ وَدَفَعِ الظُّلْمِ تَعْتَصِبُ
لَأَنْتُمْ الْفَيْئَةُ الْكَثْرَى وَكَمْ فَيْئَةٌ   قَلِيلَةٌ تَمَّ إِذْ ضَمَّتْ لَهَا الْعَلْبُ
هَذَا الَّذِي قَدْ رَمَى بِالضَّعْفِ قُوَّتَكُمْ   وَغَادَرَ السَّمْلَ مِنْكُمْ وَهُوَ مُنْتَسِعِبُ

Taassubu bırakın, hep birlikte toplanın, tek olup zulmü engelleyin.
Sizler çoğunluktasınız, nice az gruplar, birlikte olduğu zaman kazanmıştır.
Osmanlı sizi zayıflattı, kendisi dağılmış olmasına rağmen, sizi dağıttı.

لَا يَسْتَقِيمُ لَهُمْ عَهْدٌ إِذَا عَقَدُوا   وَلَا يَصِيحُّ لَهُمْ وَعْدٌ إِذَا ضَرَبُوا
إِذَا طَلَبْتَ إِلَى وَدِّ لَهُمْ سَبَبًا   فَمَا إِلَى وَدِّهِمْ غَيْرَ الْخَنَى سَبَبُ
وَالْحَقُّ وَالْبَطْلُ فِي مِيزَانِهِمْ شَرَعٌ   فَلَا يَمِيلُ سِوَى مَا مِيلَ الدَّهْبُ
أَعْنَاقَكُمْ لَهُمْ رِقٌّ وَمَالِكُمْ   بَيْنَ الدُّمَى وَالطَّلَا وَالنَّرْدِ مُنْتَهَبُ

Onlar ki, söz verdiklerinde tutmazlar ve durmazlar sözlerinde
Onları seversen eğer, onlarda sevgi değil, kandırma ve ihaneti bulursun.
Hak ve batıl yanlarında eşittir, Altın terazisi dahi onlarda ağır çalışır.
Sizler kölesiniz, malınız içki, oyun ve eğlence ile kaybolmuştur.

³⁹ - http://www.poetsgate.com/poet_124.html 14.02.2012

⁴⁰ - Bkz: Luis Şeyho, age. s. 166-167.

فَمَا لَكُمْ وَيُحْكُمُ أَصْبَحْتُمْ هَمَلًا   وَوَجْهٌ عَزَّكُمْ بِالْهَوْنِ مُنْتَقِبُ
لَا دَوْلَةً لَكُمْ يَسْتَدُّ أَرْزُكُمْ   بِهَا، وَلَا نَاصِرٌ لِلْخَطْبِ يُتَدَبُّ

Ne oluyor size! Yazıklar olsun, yüzünüzdeki izzet, zilletle maskeleymiştir.
Övünüp, savunduğunuz bir devletiniz yok, kimse zorluklarda yardım etmiyor.

وَلَيْسَ مِنْ حُرْمَةٍ أَوْ رَحْمَةٍ لَكُمْ   تَحْنُو عَلَيْكُمْ إِذَا عَضَّتْكُمْ النَّوْبُ
أَفْذَارُكُمْ فِي عُيُونِ التُّرْكِ نَازِلَةٌ   وَحَقُّكُمْ بَيْنَ أَيْدِي التُّرْكِ مُغْتَصَبُ
فَلَيْسَ يُدْرَى لَكُمْ شَأْنٌ وَلَا شَرَفٌ   وَلَا وُجُودٌ وَلَا اسْمٌ وَلَا لَقَبُ

Musibetler sizi kuşattığında, Size karşı ne hürmet, ne de merhamet vardır.
Türk gözünde değeriniz düşük, haklarınız Türk elinde gasp edilmiştir.
Konum ve şerefiniz bilinmez oldu, varlık, isim ve lakabınız kalmadı.

صَبْرًا هِيَ أُمَّةُ التُّرْكِ الَّتِي ظَلَمَتْ   دَهْرًا فَعَمَّا قَلِيلٍ تُرْفَعُ الْحُجُبُ
لَتَطْلُبَنَّ بِحَدِّ السَّيْفِ مَارَبَنَا   فَلَنْ يَجِيبَ لَنَا فِي جَنْبِهِ أَرْبُ
وَتَتْرَكَنَّ عُلُوجَ التُّرْكِ تُتَدَبُّ مَا   قَدْ قَدَّمْتَهُ أَيَادِيهَا وَتَتَّجِبُ

Ey yıllardır Araplara zulmeden Türkler, yakında engeller kalkacaktır.
Hakkımızı kılıçlarla alacak, bu emelden asla vazgeçmeyeceğiz.
Türkler bize yaptıklarına ağlayıp, pişman olacaklardır.
Yaşayan gerçeği görecek, dediklerimiz tahakkuk edecek, göreceksin.

SONUÇ

Mezkûr çalışmada Arap milliyetçi hareket öncülerinden İbrahim el-Yazıcı'yı anlatmaya çalıştık. Arap Edebiyat tarihinde, her ne kadar Arap edebi dirilişinin öncüsü sayılsa da, birçoklarına göre siyasi kişiliğini, edebi kişiliğinin içerisine gizleyen bir şahsiyetti. Kendisi sürekli Arapça ve fasih Arapçaya çağrıda bulunuyordu. Lübnan gibi karmaşık bir toplumda milliyetçilik adına, dilden başka farklı bir malzeme kullanılması aklen mümkün görünmemektedir. Nüfus olarak, Sünni ve Şii Müslüman, Katolik, Ortodoks ve Marunî Hıristiyan ile Nusayri ve Dürzî gibi mezhepleri barındıran bir toplumda, kullanılacak olan ortak bayrak, ortak konuşulan bir dilden başkası olamazdı. Aksi halde, bu tür bir fikir kendisine taraftar bulamazdı. Mezkûr konu, İbrahim el-Yazıcı gibi bir şairin hayatı, şiirlerinden yola çıkılarak, ideal ve hedeflerine kısa bir yolculuk yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- 1) **Ali Bilgenoğlu**, Osmanlı devletinde Arap Milliyetçi Cemiyetleri, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, İstanbul 2007.
- 2) **Hanna Fahuri**, el-Cami fi Târîhu'l-Edebi'l-Arabî, Darü'l-Cîl, Beyrut, tarihsiz.
- 3) **Hayreddin ez-Zirikî**, el-'Âlâm, Beyrut 1984.
- 4) **Luis Şeyho**, Târih el-Âdâbi-l-Arabiyye, Darü'l- Meşrik, Lübnan 1991.
- 5) **Mişel Cuhâ**, Silsiletü 'Âmali-l- Mechule, İbrahim el-Yazıcı, Mektebetü Riyad er-reyyis, Londra/Kıbrıs 1992.
- 6) **Muhammed Hayr Ramazan Yusuf**, Mucemül-Müellifin el-Muasirin, Riyad 2004.

7) **Nesrin Taşkesenlioğlu**, Arap Milliyetçilik Hareketleri ve Lübnan örneği, basılmamış Yüksek Lisans tezi, İstanbul 2006.

8) **Ömer Rıza Kehhâle**, Mu'cemu-l-Müellifin Terâcimu Musannifi-l-kütübi-l-Arabiyye, Müessesetü-r-Risale Beyrut 1993.

9) **Sakarya Üniversitesi**, Fen Edebiyat Dergisi, yıl 2008, sayı 2, ISSN:1301-3769

İstifade edilen internet kaynakları:

http://www.poetsgate.com/poet_124.html 14.02.2012

<http://www.diwanalarab.com/spip.php?article7274> 01.02.2012

http://www.asharqalarabi.org.uk/markaz/m_rijal-i-y.htm 12.02.2012

<http://www.adab.com/modules.php?name=Sh3er&doWhat=ssd&shid=152>

12.02.2012